

Handläggare
Anders Håkansson
Telefon: 08 - 508 36 208**Till**
Äldrenämnden
den 19 september 2017**Remiss angående Justitiedepartementets betän-
kande 2017:37 – Kvalificerad välfärdsbrottslighet
- förebygga, förhindra, upptäcka och beivra***Svar på remiss från kommunstyrelsen dnr 110-933/2017,
kontorsutlåtande***Förvaltningens förslag till beslut**

Äldrenämnden godkänner anmälan av förvaltningens kontorsutlå-
tande som svar på kommunstyrelsens remiss av Justitiedepartemen-
tets betänkande 2017:37.

Ann-Christine Hansson
FörvaltningschefRaili Karlsson
Avdelningschef**Sammanfattning**

Regeringen beslutade i september 2015 att tillsätta en särskild utre-
dare med uppdrag att göra en översyn av välfärdsstatens förmåga att
stå emot organiserad och systematisk ekonomisk brottslighet. Syftet
är enligt direktivet att identifiera risker i välfärdssystemen och
andra närliggande skattefinansierade eller skattesubventionerade sy-
stem för att därigenom kunna säkerställa en korrekt användning av
offentliga medel samt effektivt förebygga och beivra brottslighet av
detta slag. Detta har mynnat ut i betänkandet *Kvalificerad välfärds-
brottslighet – förebygga, förhindra, upptäcka och beivra* (SOU
2017:37) som har skickats på remiss till bland annat Stockholms
stad.

Betänkandet utgår från tre övergripande riskfaktorer. Det gäller felaktiga uppgifter i register som har betydelse för utbetalningar, förutsättningar för att inhämta och kontrollera lämnade uppgifter samt att de brottsbekämpande myndigheterna inte har de förutsättningar som krävs. Utifrån dessa riskfaktorer lämnar betänkandet en rad åtgärdsförslag som ska kunna bidra till att minska välfärdsbrottsligheten.

Äldreförvaltningen ser generellt positivt på betänkandets ambition att minska den kvalificerade välfärdsbrottsligheten. Kommunsektorn har under en lång period av år haft otillräckliga verktyg för att upptäcka och kunna beivra missbruk av de ersättningar och bidrag som kommuner betalar. Flera av betänkandets förslag kommer att underlätta detta arbete och ge en mer rättssäker handläggning samt minska risken för felaktiga utbetalningar.

Bakgrund

Regeringen beslutade i september 2015 att tillsätta en särskild utredare med uppdrag att göra en översyn av välfärdsstatens förmåga att stå emot organiserad och systematisk ekonomisk brottslighet. Syftet är enligt direktivet att identifiera risker i välfärdssystemen och andra närliggande skattefinansierade eller skattesubventionerade system för att därigenom kunna säkerställa en korrekt användning av offentliga medel samt effektivt förebygga och beivra brottslighet av detta slag.

Utredningen har mynnat ut i betänkandet *Kvalificerad välfärdsbrottslighet – förebygga, förhindra, upptäcka och beivra* (SOU 2017:37) som har skickats på remiss till bland annat Stockholms stad.

Ärendet

I utredningens uppdrag har ingått att göra en kartläggning av den ekonomiska brottslighet som i organiserade och systematiska former riktar mot välfärdssystemen och att identifiera riskfaktorer i de system som är mest brottsutsatta. Utredningen har vidare fått i uppgift att se över funktionen för uppföljning och kontroll hos brottsutsatta myndigheter och analysera de brottsbekämpande myndigheternas förutsättningar att utreda och beivra denna typ av brottslighet. Utredningen har i detta sammanhang även haft i uppgift att föreslå åtgärder.

I uppdraget ingår även att se över ett antal särskilt utpekade frågor. Det har gällt frågor om näringsförbudens tillämpning kring brott mot välfärdssystemen liksom behovet av och förutsättningar för en spärrtid för företag som har missbrukat välfärdssystemen samt riskerna med att godta kontanta betalningar som grund för beslut om utbetalningar från välfärdssystemen. Utredningen har också haft i uppdrag att överväga vilka för- och nackdelar det finns med att i högre grad samordna utbetalningar från välfärdssystemen.

I betänkandet har följande tre utgångspunkter styrt uppdraget och haft betydelse för de förslag som lagts fram:

- De olika system som ryms inom välfärdsstaten utgör en helhet. Utredningen har därför anlagt ett systemövergripande perspektiv på uppdraget då en samlad översyn av myndigheternas kontroll ger en bättre möjlighet till jämförelser mellan de olika myndigheternas arbetssätt och strukturer.
- Kontroll är det mest ändamålsenliga verktyget för att motverka avsiktligt felaktiga utbetalningar. En väl avvägd och ändamålsenlig kontroll hos myndigheterna har en viktig brottsförebyggande funktion och ska sättas in så tidigt som möjligt i handlägningsprocessen.
- Myndigheterna ska arbeta aktivt och reagera mot dem som i organiserade och systematiska former ägnar sig åt kriminalitet, såväl mot den offentliga sektorns inkomster som mot dess utgifter.

Som underlag till de förslag som läggs fram i betänkandet har en kartläggning genomförts av de brott som begåtts mot myndigheter som till exempel Arbetsförmedlingen, Centrala studiestödsnämnden, Försäkringskassan, kommuner, länsstyrelser, Migrationsverket, Pensionsmyndigheten och Skatteverket. Materialet i kartläggningen består av rapporter och tidigare utredningar som berör brottsligheten, annan myndighetsintern information om brottsligheten samt av brottsanmälningar i området. I kartläggningen har även domar tagits med vilka betänkandet anser illustrerar vilken typ av brottslighet som ovan nämnda aktörer har utsatts för.

I denna kartläggning lyfts följande tre övergripande riskfaktorer fram som speciellt stora och angelägna att motverka:

- Där uppgifter i register som har betydelse för utbetalningar från välfärdssystemen inte speglar verkliga förhållanden,

framför allt gäller det uppgifter som är registrerade i folkbokföringsdatabasen. Dessa uppgifter spelar en viktig roll för beslut om utbetalningar från välfärdssystemen.

- Beslutsunderlagen hos de utbetalande aktörerna utgör en riskfaktor. Förutsättningarna för att inhämta och kontrollera lämnade uppgifter är inte ändamålsenliga och väl avvägda. Det finns därför risk att beslut om ersättningar från välfärdssystemen blir felaktiga eftersom de fattas på felaktiga beslutsunderlag.
- De brottsbekämpande myndigheterna har inte de förutsättningar som är nödvändiga för att brott mot välfärdssystemen ska kunna utredas och beivras i tillräcklig omfattning.

Åtgärdsförslag

I betänkandet har ett antal åtgärdsförslag kopplats till ovanstående övergripande riskfaktorer. Dessa förslag redovisas nedan under respektive riskfaktor.

Åtgärder för att motverka att registrerade uppgifter inte speglar verkliga förhållanden

- Minska antalet utfärdare av identitetshandlingar och koncentrera ansvaret för utfärdande till en myndighet.
- Transportstyrelsen får i uppdrag att se över sina rutiner vid utlämnande av körkort.
- Skatteverket ges möjlighet att avregistrera personnummer från folkbokföringen om den registrerade uppgiften är felaktig. Vidare ges Skatteverket i uppdrag att fram ett så kallat arbetsbevis med uppgifter om arbetsförhållanden.
- Direktåtkomst till uppgifter mellan myndigheter ska medges i högre grad än vad som är tillåtet idag.
- Underrättelseskyldigheten enligt folkbokföringsförordningen ska utvidgas så att samtliga myndigheter och kommuner ska underrätta Skatteverket då det finns anledning att anta att en registrerad uppgift i folkbokföringen är felaktig.
- Skatteverkets folkbokföringsverksamhet ska ges möjlighet att göra besök på den adress där den enskilde är eller kan antas vara bosatt.
- Ett folkbokföringsbrott införs för att markera allvaret med att lämna oriktiga uppgifter.

Åtgärder för att förbättra beslutsunderlagen för utbetalande aktörer

- Förutsättningarna för en gemensam lag vid handläggning av utbetalningsärenden ska utredas. Detta för att utbetalande

aktörer ska få ett mer enhetligt regelverk när det gäller att kontrollera uppgifter som ligger till grund för beslut om utbetalningar.

- Migrationsverket ska ges möjlighet att återkräva felaktigt utbetalt bistånd.
- Underrättelseskyldigheten vid felaktiga utbetalningar av välfärdssystemet utvidgas till att även gälla kommunernas socialnämnder.
- Utbetalning av lönegaranti flyttas från länsstyrelserna till Skatteverket.
- Försäkringskassans möjligheter att inhämta försäkringsmedicinska utredningar förbättras, exempelvis vad gäller assistansersättningen.
- Försäkringskassan ska ges utökade möjligheter att inhämta uppgifter om juridiska personer när detta är av betydelse för tillämpningen av socialförsäkringsbalken.
- Det ges utökade möjligheter för Försäkringskassan att inhämta uppgifter gällande namngiven eller juridisk person från banker och andra penninginrättningar när det gäller förhållanden som är av betydelse för tillämpningen av socialförsäkringsbalken.
- Arbetsförmedlingen ska få möjlighet att begära uppgifter om såväl fysiska som juridiska personer samt uppgifter från banker när det gäller olika arbetsmarknadspolitiska stöd.

Åtgärder för att förbättra de brottsbekämpande myndigheternas förutsättningar att upptäcka och beivra brott

- Bidragsbrottslagens tillämpningsområde ska utvidgas till att även omfatta sådant ekonomiskt stöd som beslutas av Försäkringskassan eller Arbetsförmedlingen och som avser viss enskild person men inte utbetalas direkt till denne.
- Straffet för grovt bidragsbrott skärps till max 6 år och bidragsbrottslagen utvidgas till att även omfatta utbetalningar till bland annat juridiska personer.

Övriga åtgärdsförslag

- En ny enhet för utredning av bidragsbrott inrättas hos Försäkringskassan.
- Mål om brott mot bidragsbrottslagen ska i fortsättningen handläggas vid Ekobrottsmyndigheten.
- Betänkandet bedömer att det finns stora fördelar med att samordna utbetalningar från välfärdssystemen och föreslår

därför att regeringen fortsätter att utreda frågan om en samordnad statlig utbetalningsfunktion med kombinerad förstärkt utbetalningskontroll.

Ärendets beredning

Detta kontorsutlåtande har beretts inom äldreförvaltningen. Utlåtandet har anmälts till Kommunstyrelsens pensionärsråd den 12 september 2017, till de fackliga organisationerna den 13 september samt till det gemensamma, för socialnämnd, äldrenämnd och överförmyndarnämnd, rådet för funktionshindersfrågor. den 14 september 2017.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Äldreförvaltningen ser generellt positivt på betänkandets ambition att minska den kvalificerade välfärdsbrottsligheten. Kommunsektorn har under en lång period av år haft otillräckliga verktyg för att upptäcka och kunna beivra missbruk av de ersättningar och bidrag som kommuner betalar. Flera av betänkandets förslag kommer att underlätta detta arbete och ge en mer rättssäker handläggning samt minska risken för felaktiga utbetalningar. Detta remissvar är i huvudsak inriktat på de förslag som kan ge effekter för den kommunala verksamheten.

Förslaget att förbättra Försäkringskassans möjligheter att inhämta försäkringsmedicinska utredningar bör öka rättssäkerheten inom assistansområdet, både vad gäller Försäkringskassan och kommunsektorn. Det finns i dagsläget inga standardiserade försäkringsmedicinska utredningar utan Försäkringskassan fattar beslut med stöd av bland annat läkarintyg och utredningar gjorda av socialtjänst och skola. Ett beslut om assistans kan fattas på intyg från läkare som är avsedda för bedömning av arbetsförmåga. Det förekommer även att läkarintygen är utfärdade av läkare som är anlitade av assistansföretag. Mot denna bakgrund föreslås att Försäkringskassan ska inhämta oberoende försäkringsmedicinska utredningar där det anses nödvändigt. Äldreförvaltningen anser att förslaget bör ge positiva effekter på kommunernas handläggning av assistans och bidra till en mer rättssäker handläggning och likställighet i bedömningarna mellan och inom kommunerna.

Ekonomiskt bistånd är en av stadens verksamheter där det finns en risk för att välfärdsbrottslighet uppstår. Det har förekommit att kontoutdrag som ligger till grund för beslut om ekonomiskt bistånd har manipuleras. För att minska denna risk föreslår utredningen att en

gemensam förfarandelag för utbetalningar från välfärdssystemen inför. Äldreförvaltningen ställer sig positiv till detta förslag då det kan minska risken för att skattemedel utbetalas på felaktiga grunder. Idag varierar graden av kontroll mellan myndigheter vilket påverkar effektiviteten och möjligheten att upptäcka felaktigheter.

Äldreförvaltningen ställer sig även positivt till förslaget om en skärpt kontroll av folkbokföring och utökade möjligheter till kontroll av uppgifter gällande ekonomiska förutsättningar gällande både enskilda och juridiska personer vid Försäkringskassan och Skatteverket då detta bör underlätta socialtjänstens arbete med denna form av brottslighet.

Utredningen ser vissa risker i att kontanta betalningar används som grund för positiva beslut om utbetalningar ur välfärdssystemen. Därför föreslås att arbete som ger rätt till rut- och rotavdrag ska ha gjorts med spårbart betalningsmedel, där det går att klarlägga att en betalning har gjorts med ett visst belopp och vid en viss tidpunkt. Äldreförvaltningen förstår intentionen med detta förslag då det skulle underlätta kontrollen och ge större möjligheter att finna oegentligheter, även om en revision kan göras utan att elektroniska betalningar används. Förvaltningen vill ändå påpeka att detta förslag innebär en begränsning i avtalsfriheten mellan två parter. Denna begränsning görs även i andra sammanhang men handlar då i regel om att konsumenten ska skyddas i ett avtalsförhållande.

Äldreförvaltningen ställer sig positiv till förslaget att bekämpningen av välfärdsbrott flyttas från polismyndigheten till en särskild enhet under Försäkringskassan. Dels har Försäkringskassan en lång erfarenhet av denna typ av brottslighet och dels behöver inte detta prioriteras gentemot andra former av brottslighet, vilket kan bli fallet med nuvarande ansvarsfördelning.